

Z histórie súboru

1954-1964

Vznik súboru nemožno opísať ako plánovitú a cieľenú činnosť. Práve naopak, bola to otázka spontánnosti a živelnosti kysuckého človeka. Na prelome rokov 1953/54 začal pedagóg Peter Gančár vo Vyskej nad Kysucou venovať svoju pozornosť mládeži, ktorá v povojnovej atmosfére rada spievala a tancovala. Ich prirodzené prejavy pomaly pretavil do cieľenej činnosti.

Prvé vystúpenia sa konali na dedinských schôdzach a prinášali veselú atmosféru. V roku 1955 sa súbor zúčastnil prvej československej spartakiády v Prahe. Prílev nových členov spôsobil v roku 1958 presunutie súboru do Turzovky, kde získal nové zázemie. V roku 1961 získal súbor nové pôsobisko priamo v Čadci a zriaďovateľom sa stal Okresný osvetový Dom v Čadci. V roku 1961 vzniká v Čadci orchester, ktorý sa stáva základom novej profesionálnej hudobnej zložky súboru. Vedúcim súboru bol Eduard Strišovský a organizačne súbor zabezpečoval Tomáš Sýkora. V pozícii choreografa ostal naďalej Peter Gančár a Ondrej Vavrica.

Vďaka Gančárovi sa zachovali a preniesli na javisko tance Šátečkový, Kožuch, Sviňok, Šesť dní do týždňa, Vrchárske kolo, Požehnaný, Pilky, Kovalík, Starokysucký a Kysucký čardáš, Kadrľa či Krížová polka. V novej podobe sú tieto tance neodmysliteľnou súčasťou aj aktuálneho repertoáru súboru. Hoci na začiatku bolo iba málo materiálnych podmienok, vďaka chuti a entuziazmu boli položené pevné základy pre ďalšiu činnosť súboru.

1965-1974

K Ondrejovi Vavricovi sa choreograficky pridáva Vladimír Šufliarsky. V roku 1965 sa súbor zúčastnil tretej celoštátnej spartakiády. Následne sa v roku 1969 súbor zapísal aj do archívov televízie, pretože sa stal súčasťou televízneho natáčania *V znamení trojky*.

Po prvý raz vycestoval súbor za hranice v roku 1966 do Juhoslávie. Rozbehla sa séria opakovaných zájazdov do Poľska, Rakúska či Bulharska. Každý zájazd sa stával novou motiváciou. Veľký úspech zožal súbor vo Francúzsku.

Súbor si pozýval hosťujúcich choreografov, ale domáci repertoár išiel do úzadia. Taktiež nastala zásadná generačná výmena v súbore.

1975-1984

Nové vedenie súboru, Leopold Kulich, Pavol Pánis a Helena Martáková, stoja pred neľahkou úlohou. Činnosť súboru sa v roku 1975 začína takpovediac odznova. Napriek zložitým obdobiam sa v roku 1979, pri príležitosti 25. výročia súboru, objavil v novinách článok, ktorý konštatuje: *Diváci sa mohli utvrdiť v skutočnosti, že i po štvrtstoročnej existencii súbor naďalej pokračuje v šírení kysuckého folklóru*.

Hlavným cieľom vtedajšieho súboru sa stalo pripraviť celovečerný program, ktorý by reprezentoval vlastný región Kysúc. Vedúci súboru pri tom využili svoje skúsenosti z práce s folklórnymi skupinami, ktorých bolo v regióne pomerne veľa. V teréne navštevovali pamätníkov, zaznamenávali si piesne i tance, ktoré neskôr ďalej scénicky pretvárali. Celovečerný program *Z kysuckých vrchov a dolín* bol uvedený v roku 1980.

Hľadanie inšpirácie vo vlastnom regióne zaviedlo vedenie súboru aj do dnes zatopenej obce Riečnica. Na novej choreografii z tejto oblasti spolupracovala aj etnografka a metodička Valéria Marákyová, pričom choreografia sa stala základnom repertoáru. Neodmysliteľnou súčasťou súboru sú v tomto období sólisti manželia Jurgovci, ktorí zanechali veľkú stopu pri interpretácii ľudovej piesne. Z bývalého tanečníka Bartolomeja Gernáta sa prirodzene stal sólista ľudových hudobných nástrojov. Medzi nezabudnuteľné osobnosti hudobnej zložky sa zapísal Bohumil Mindek, Jaroslav Stráňavský starší i mladší, i manželka Terézia.

Začiatkom osemdesiatych rokov sa súbor presúva do novovybudovaného Domu kultúry Petra Jilemnického v Čadci a jeho zriaďovateľom sa stáva Mestské kultúrne stredisko v Čadci. Vznikli lepšie a stabilnejšie podmienky pre činnosť súboru.

1985-1994

Prelom súborových desaťročí posunul dlhoročného tanečníka Ladislava Kopeckého na pozíciu umeleckého vedúceho. V úlohe tanečného pedagóga a vedúceho tanečnej zložky mu začína pomáhať o niečo mladší člen súboru, Jozef Vrábel. V hudobnej zložke sa prejavili primáši Anton a Jozef Pohančénikovci.

Umelecká činnosť súboru nadväzuje na predchádzajúce ciele. Začína vznikať viacero nových choreografií a tematických blokov, ktoré sú inšpirované tanečným a hudobným materiálom z horných Kysúc. Na kvalitatívnych prehrávkach súbor zaujal programom *Tance a spevy z Turzovskej a Kysuckej vrchoviny*. Pastiersku tému a jánske zvyky zobrazil v programovom bloku *Od Jura do Jána*. Svadobné zvyky boli spracované v programe *Ej dolu z hlavy, môj vienok zelený*.

V rokoch 1990-1994 prevzal vedenie súboru Jozef Vrábel a naplno pretavil svoje skúsenosti z vysokoškolského pôsobenia. Štylizovaným zasahovaním do autentického materiálu spracoval nezabudnuteľnú choreografiu *Hrajže mi muzička* z Vadičova a Terchovej. K nej neskôr pribudol i tanec z goralskej obce Skalité. Umeleckú víziu súboru doplnili nové tance z Liptova, Horehronia či Podpoľania, na ktoré si prizýval hosťujúcich choreografov. Tvorbu súboru mohli opäť zahliadnuť diváci v Poľsku, Juhoslávii či Švajčiarsku.

1995-2004

Návratom Ladislava Kopeckého vznikla umelecká dvojica s Jozefom Vráblom, ktorá takmer dve nasledujúce desaťročia udávala jasný smer umeleckým tendenciám súboru. Medzi najvýznamnejšie programové bloky z tohto obdobia môžeme zaradiť *Vianoce na Kysuciach*. Ďalšia choreografia, s ktorou sa súbor súťažne predstavil, má názov *Na kermaši v Turzovke*. Osobitné miesto v repertoári súboru zaujalo hudobno-spevácke pásmo s pastierskou tematikou *Večer na salaši*, ku ktorému výrazne prispel aj sólista Bartolomej Gernát so svojím synom Andrejom.

Umeleckú dvojicu po finančnej a organizačnej stránke dopĺňala Ľudmila Capková, bývalá tanečnica. V roku 1989 túto dôležitú úlohu prevzal Peter Bytčánek, dlhoročný riaditeľ Základnej umeleckej školy Jozefa Potočára v Čadci, ktorá vychováva mnohých členov a primášov hudobnej zložky. Medzi nezabudnuteľných primášov ľudovej hudby patrili Gabriela Stehurová či Branislav Lariš. Rok 1996 sa stáva jedným z najaktívnejších v histórii súboru, pretože sa realizovalo minimálne 101 aktivít počas jedného roka. Popri veľkom počte

domácich vystúpení súbor vycestoval na Medzinárodný folklórny festival do Izraela. V decembri toho istého roku reprezentoval Slovenskú republiku na folklórnom festivale v Mexiku.

2005-2014

V tomto období členovia súboru vycestovali na zahraničné festivaly do Talianska, Francúzska, Belgicka i Poľska. Mnohé nezabudnuteľné okamihy zažili práve na českých festivaloch v Prahe, v Ostrave, Rožňove pod Radhoštem, Franštate pod Radhoštem, Dolní Lomnej, Láznach Bělohrad alebo Mariánskych Láznach. Veľkou poctou bola i opakovaná účasť na najväčšom slovenskom folklórnom festivale Východná (2005, 2009, 2012). Na pozícii primáša ľudovej hudby Branislava Lariša striedajú Ivan Kubiš a Štefan Belka. Popritom súbor pracoval na novej choreografii z klokočovských kopaníc, ktorú predstavil na krajskej súťažnej prehliadke v Liptovskom Mikuláši (2011) pod názvom *Klokočovský čardáš*. Porota špeciálnou cenou ohodnotila interpretáciu ženských spevov.

Dlhoročná snaha zozbierať, uchovať a umelecky spracovať hudobný a spevný materiál z Kysúc sa zavŕšila v roku 2012. Súbor po viac ako polstoročí umeleckej činnosti vydáva svoje prvé CD – *Hore Kysucami*.

Od roku 2013 ostalo vedenie súboru na Jozefovi Vrábľovi. V neľahkej situácii sa mohol oprieť o svoje deti Katarínu a Martina, ktorých už dávno priviedol k folklóru a tvorili súčasť hudobnej zložky, Martin aj na pozícii primáša ľudovej hudby. Pri vedení tanečnej zložky začína vypomáhať skúsený tanečník Rudolf Kužma.

2015-2024

V tomto období si súbor obľúbili najmä organizátori českých festivalov. Členovia súboru prezentujú slovenský folklór na festivaloch v mestách: Karlovy Vary, Mariánske Lázně, Mikulov, Klatovy, Dolní Lomná, Frídek-Místek či Janovice. Malá forma súboru reprezentovala svoje mesto a región v Spolku Slovákov a Čechov v Paríži. Navštívili Slovenskú ambasádu, ale tiež v kysuckých krojoch vystúpili na vrchol Eiffelovej veže.

Jozef Vrábel pokračoval na pozícii umeleckého vedúceho a choreografa súboru. Stabilným vedúcim tanečnej zložky sa stáva Rudolf Kužma, ktorý využíva svoje skúsenosti z vysokoškolského pôsobenia v Univerzitnom folklórnom súbore Mladosť v Banskej Bystrici. A tak postupne vzniká netradičné spracovanie témy pasenia kráv či nové krátke tanečné fragmenty z Podpoľania, Liptova i Horehronia. V spolupráci s hudobnou zložkou vedenou Ivanom Kubišom a Martinom Vráblom sa v tejto tvorivej atmosfére rodí program k 65. výročiu súboru.

Ako to už býva, vedenie súboru sa muselo popasovať s generačnou výmenou. Celú spoločnosť zasiahla pandémia, ktorá neumožňovala stretávanie a narušila činnosť súboru. V tejto situácii bolo neľahkou úlohou udržať súbor pokope, nadviazať na staré a overené či pomaly a pokorne prinášať niečo nové a invenčné. Jozef Vrábel vždy hovorieval: *Zákaz čudovať sa!* A tak sa členovia dlho nečudovali a vrátili sa k aktívnej činnosti. Umelecké vedenie od roku 2021 prevzal Rudolf Kužma a súbor reprezentoval našu krajinu na Karlovarskom folklórnom festivale. Čoskoro priniesol celovečerný program *Košielka bielena* venovaný

Kysuciam. V roku 2024 súbor zavŕšil siedme desaťročie činnosti slávnostným programom a účinkovaním v Kapure.

2025...

Po 70. výročí naďalej pokračuje tvorivá činnosť súboru. Organizačné vedenie naplno prevzala Zdenka Jarabíková, ktorá už od roku 2022 spolupracovala pri organizačnom zabezpečí činnosti súboru. Ku nej sa v roku 2025 pridala skúsená tanečnica, Jana Michalinová. Súbor v roku 2025 absolvoval mnoho vystúpení a stal sa súčasťou muzikálu Kubo. V roku 2026 predstavil novú choreografiu *Na zelenej lúke kopa sena*, ktorá prepája svet detí so svetom dospelých. V tomto roku súbor oslávil životné jubileum dlhoročnej krojárky Niny Kopeckej a reprezentoval mesto Čadca na medzinárodnom folklórnom festivale v Chorvátsku. Súbor aj naďalej rozvíja svoj repertoár, vychováva novú generáciu folkloristov a svojou činnosťou nadväzuje na odkaz všetkých, ktorí počas uplynulých desaťročí stáli pri jeho budovaní.